

Tapaus Säynätsalo

Paikallisuuden merkitys ja rooli kuntaliitosprosessissa

MINNA MÄKINEN

Jyväskylän yliopisto, historian ja etnologian laitos

Keskustelu kuntajaotuksesta ja sen uudistamisesta on käynyt viime vuosina vilkkaana. Liitoskeskustelun pyörteisyyttä on kuitenkin hyvä muistaa, etteivät kuntajaotuksen muutokset ole vain nykypäivän ilmiö. Kuntakoon optimaalisuutta suhteessa asukaslukuun, pinta-alaan ja palveluiden tuottamiseen ryhdyttiin pohtimaan heti kuntajärjestelmän syntyamisen jälkeen 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Kuntia jaettiin pitkään uusiksi yksiköiksi, mutta 1930-luvulta alkaen keskusteluisa on painotettu suurista kunnista saatavia etuja. (Soikkanen 1966: 284–287, 501–505.) Vuoteen 2009 mennessä kuntien lukumäärä on maassamme vähentynyt kuntaliitosten myötä 212:lla.

Kuntalainen on kiinnittyneenä asuinkuntaansa erilaisin sidoksin, jotka auttavat kunta-laista jäsentämään ja paikantamaan elämäänsä muodostaen yhden niistä kehyksistä, joiden varassa ihminen sijoittuu yhteiskuntaan sekä kulttuuriseen ympäristöönsä (Paasi 1998: 186). Kuntaliitoksessa kehys muuttuu, syntyy uusia maantieteellisiä ja mentaalisia rajanvetoja. Liitosten yhteydessä julkisessa keskustelussa kysytäänkin usein, miten paikallisen identiteetin käy.

Tässä artikkelissa pohdin sitä, miten paikallisuus näyttäytyy kuntaliitoksessa, miten paikallisuutta käytetään, mikä paikallisuudessa mahdollisesti muuttuu uusien kunnallisten rajanvetojen yhteydessä? Artikkelin perustuu lisensiaatintyöhö-

ni, jossa tarkastelin vuonna 1993 Keski-Suomessa toteutettua Säynätsalon kunnan ja Jyväskylän kaupungin kuntaliitosta. Keskityin työssä erityisesti säynätsalolaiseen näkökulmaan kysymyksenä millaisena tapahtumana säynätsalolaiset muistavat kuntaliitoksen, millaisia tunteita ja mielikuvia prosessiin liittyi sekä miten kävi säynätsalolaisuuden liitoksen jälkeen. Käsitteellisellä tasolla lisensiaatintyön tutkimusongelma fokusoitui paikallisuuden merkitykseen ja muotoutumiseen tilanteessa, jossa Säynätsalon kunta oli muuttunut yhdeksi Jyväskylän kaupunginosaksi. (Mäkinen 2007.)

Säynätsalon kuntaliitosta koskeva tutkimusprosessini alkoi noin kymmenen vuotta liitoksen jälkeen. Rakensin aluksi yhdistymiseen liittyvän asiakirja-aineiston ja paikallisissa sanomalehdissä käydyn julkisen kuntaliitoskirjoittelun kautta itselleni eräänlaisen käsikirjoituksen siitä, mitä kuntaliitoksessa oli tapahtunut. Tärkein aineisto muodostui kuitenkin haastatteluista, joista olen ottanut sitaatteja myös tähän artikkeliin. Haastatteluissa korostui kuntalaisnäkökulma, mutta muutamissa haastatteluissa keskityin kuntaliitoksen tarkasteluun erityisesti päättäjän ja virkamiehen näkökulmista. Informantteja oli yhteensä 42, joista osa syntyperäisiä säynätsalolaisia, osa asunut paikkakunnalla kymmeniä vuosia ja osa oli muuttanut Säynätsaloon vasta kuntaliitoksen jälkeen.

Säynätsalo – teollisuusyhteisöstä kaupunginosaksi

Säynätsalon asuttamisen alkuvaiheet sijoittuvat 1800-luvun viimeisiin vuosiin, jolloin jyvaskyläläinen kauppias Johan Parviainen perheineen osti Pohjois-Päijänteen saaristoon kuuluneen asumattoman Säynätsalon saaren ja perusti sinne ensin sahan ja myöhemmin vaneritehtaan. Teollisuuslaitoksen nimeksi tuli Joh. Parviaisen Tehtaat Oy, joka laajimmillaan käsitti sahan ja vaneritehtaan lisäksi korjauspajan, valimon, puusepäntehtaan ja tiilitehtaan. Parviaiset huolehtivat myös jokapäiväiseen elämään kuuluvien perusvalmiuksien luomisesta saarelle perustamalla kaupan, kansankeittiön, kansakoulun, vanhainkodin, lastentarhan ja kirkon. (Havila 1994: 188, Rautjoki 1994b: 33.)

Säynätsalo kuului hallinnollisesti ensin Korpilahden kuntaan ja sitten Korpilahdesta vuonna 1920 erotettuun Muuramen kuntaan. Oman kunnallisen itsenäisyytensä Säynätsalo sai vuonna 1924. Samana vuonna Säynätsaloon perustettiin myös oma itsenäinen seurakunta. (Rautjoki 1994a: 12–13, Sinkkonen 1994: 40.) Vaikka kunta oli saanut oman hallintojärjestelmänsä, Parviaisten ja sitä kautta yhtiön ote Säynätsalon kunnan asioihin oli edelleen tiukka. Alkuaikoina kunnallishallintoa pidettiin lähes Parviaisten tehtaan ”sivukonttorina” ja heti ensimmäisenä toimivuotenaan valtuusto päätti antaa kaikista pöytäkirjoistaan kopion tehtaalte. Lisäksi kuntalaiset pitivät itsestään selvänä, että tehdas osallistui kunnallisten tehtävien ja menojen hoitamiseen. (Havila 1994: 187–188.)

Vuonna 1946 Enso-Gutzeit Oy osti Parviaisen tehtaiden koko osakekannan. Uusi omistaja ryhtyi uudistamaan laitoksia ja parantamaan tuottavuutta, jolloin Säynätsalon ilme teollisuusyhdyskuntana vahvistui entisestään. Samaan aikaan uuden yhtiön kiinnostus kunnan asioihin väheni. Parviaiset olivat huolehtineet Säynätsalosta kuin omastaan, mutta Enso-Gutzeitin johto halusi vähentää yhtiön panosta sellaiseen toimintaan, mikä ei suoranaisesti liittynyt teollisuuden edistämiseen. (Havila 1994: 189.) Kunnan olikin otettava aikaisempaa suurempi rooli paikkakunnan elin-

keinoelämän kehittäjänä ja ylläpitäjänä. Haluttiin luoda edellytyksiä uusien yritysten kotiutumiseksi Säynätsaloon. Kunnan elinkeinopoliittisista ponnisteluista huolimatta monet yritykset jäivät lyhytaikaisiksi ja 1980-luvun lopulla Enso-Gutzeit Oy oli edelleen ylivoimaisesti suurin teollinen työnantaja paikkakunnalla. (Vuorenpää 1994: 98.)

Yleinen taloudellinen lama 1990-luvun alussa koetteli Säynätsalon kunnan taloutta ja epävarmuutta lisäsi vaneritehtaan siirtyminen Enso-Gutzeit Oy:n omistuksesta UPM Kymmene-konserniin kuuluvalla Schauman Wood Oy:lle. Yritysosto johti tilanteeseen, jossa Schauman Woodilla oli kaksi vaneritehdasta varsin lähellä toisiaan, sillä Schaumanin omistuksessa oli myös vaneritehdas Jyväskylässä. Yleisesti esitettiinkin arveluja siitä, että yhtiö tulisi jossain vaiheessa yhdistämään toimipisteensä. Säynätsalon vaneritehtaan alasajo olisi merkinnyt suuria lisäongelmia pienen kunnan talouteen, sillä Säynätsalon verotuloista noin neljäkymmentä prosenttia kertyi tehtaan kautta. Vaneritehtaan arvioitiin liittyvän tavalla tai toisella jopa tuhannen säynätsalolaisen päivittäiseen elämään.

Säynätsalon ja Jyväskylän välille 1990-luvun alussa virittyneen kuntaliitoskeskustelun yhtenä tärkeänä alkuunpanijana ja eteenpäin vievänä voimana olivat juuri kahden lähekkäin sijaitsevan vaneritehtaan tulevaisuuden suunnitelmat. Jyväskylän kaupungin taholta annettiin ymmärtää, että Säynätsalon ja Jyväskylän kuntaliitos turvaisi vaneritehtaan sijoituspaikan Säynätsalossa. Neuvottelujen ja Säynätsalossa suoritetun neuvoa-antavan kansanäänestyksen jälkeen liitos astui voimaan vuoden 1993 alusta. Liitoksen aikaan Säynätsalo oli kolmen saaren kokonaisuudeksi rakentunut kunta, jossa oli noin 3 500 asukasta. Säynätsalolla ja noin viidentoista kilometrin päässä sijaitsevalla Jyväskylällä ei ollut yhteistä maaraajaa, vaan uusi Säynätsalon kaupunginosa muodosti Päijänteellä oman saarellisen yksikkönsä.

”Se on osa sitä juuria ja sitä kotipaikkaa se kunta”

Suomessa jokainen ihminen on aina jonkin kunnan jäsen, sillä kuntalaisuuden erityispiirteenä on

sen pakollisuus, vaikkakin asuinkunnan valinta on omilla käsissään. Kuntalaisuuden määrittelijöinä ovat erilaiset sidokset, joiden kautta asukas legitimoituu kunnan asukkaaksi. Taloudellinen sidos konkretisoituu verotuksen ja palveluiden muodossa ja äänestys-oikeus sekä ehdokkaaksi asettuminen mahdollistavat asuinkunnan päätöksentekoon osallistumisen. Kunnalla on myös tietynlainen julkisuus ja sitä kautta se on läsnä asukkaidensa elämässä. (Paasi 1998: 186.) Kuten seuraava haastattelusitaatti osoittaa, kunnan institutionaalinen luonne ja asema sekä sen erilaiset toiminnot saattavat kuitenkin jäädä huomaamattomiksi kuntalaisten arkipäivässä.

Se kunta-apparaatti on kuitenkin monille ihmisille, vaikka sähän kohtaavat kunnan, kun sä aamulla otat teevettä, niin sä kohtaavat kunnan jo siinä. Tai kun sä kävelet pihalla tai kadulla, niin sä kohtaavat kunnan tai katot ulos, niin sä näät katuvalot. Mutta sitä ei tuu ajatelleeksi, että tähän on kunta, joka hoitaa nää asiat tai lumet aurataan ja tälle. Mutta ihmiset ei ehkä miellä sitä tai ajattele, että se on kunta, joka niitä organisoii. (KSMA-JYEL 02/433:5.)

Kunnan ideaan kuuluvat olennaisena osana myös konkreettiset elementit, kuten kunnan rajat, kunnanvirasto ja kunnanjohtaja, jotka omalta osaltaan perustelevat kunnan olemusta tässä ja nyt pitäen yllä kunnan jokapäiväistä tehtävää, kunnallista todellisuutta (Anttiroiko 1991: 139). Kuntaan paikantuvat myös monet arjen perustoiminnot ja siksi se muodostuu osaksi jokapäiväistä elämää. Kulttuurimaantieteilijä Anssi Paasin (1998: 186) mukaan ihmisten paikkasidonnaisuus onkin tavallisesti kuntakeskeinen, sillä kunta tarjoaa arkielämän kannalta konkreettisen alueen, johon asettua ja kuulua. KuntaSuomi 2004 -ohjelman kuntalaistutkimuksen mukaan omaan asuinkuntaansa samaistuu vahvasti noin puolet suomalaisista aikuisista. Toisaalta joka viides kuntalainen tuntee vain vähäistä yhteenkuuluvuutta asuinkuntaansa. (Pekola-Sjöblom ym. 2006: 94.)

Ihminen kiinnittyy johonkin paikkaan myös ilman hallinnollista ulottuvuutta. Tällöin paikallisuuden perustana on ympäristön henkinen tai tunneperäinen merkitys. Tällaisia henkisiä tai

kansanomaisia aluetasoja ovat esimerkiksi erilaiset ”koti”-alkuiset paikat. (Paasi 1998: 181.) Edelliseen viitaten on mahdollista ajatella, että kirjoitettaessa kunta-sanana eteen ”koti”, antaa se kunnalle uudenlaisen ulottuvuuden. ”Koti” ikään kuin merkityksellistää kunnan. Kuntaa voidaan pitää sekä hallinnollisena ja rationaalisen alueena, mutta myös emotionaalista sävyä sisältävien mielikuvien varaan rakentuneena paikkana.

Niin, kai se vaan on sinne korvien väliin rakennettu, että se on se kotikunta. En mä sitä oikeastaan muuten osaa selittää. Se on osa sitä juuria ja sitä kotipaikkaa se kunta. (KSMA-JYEL 02/433:18.)

Kotikunta viittaa kunnan olemukseen ja tehtävään, kun se määrittellään itseisarvoisesta näkökulmasta. Kotikunta voidaan ymmärtää sellaiseksi paikkaan sidotuksi yhteisöksi, johon kuntalaiset tuntevat kuuluvansa ja johon he viittaavat kuvailemallaan, millaisia ihmisiä he ovat. Kuntalaiset mieltävät tällöin omaan kuntaan kuulumisen osaksi omaa identiteettiään ja kotikunnan yhteisöksi, jolla on omat, muista kunnista eroavat erityispiirteensä. (Sihvola 2000: 10, 69.)

Kunnan ja kotikunnan välillä vallitseva merkitysero konkretisoituu esimerkiksi suhtautumisessa kuntaliitoksiin. KuntaSuomi 2004 -ohjelman kuntalaistutkimuksessa 43 prosenttia kuntalaisista oli sitä mieltä, että kuntia ylipäätään ei tulisi yhdistää liitoksella toisiin kuntiin. Oman kotikunnan liittämistä toiseen kuntaan vastusti 57 prosenttia kuntalaisista. (Pekola-Sjöblom ym. 2006: 60–61.) Kuntaliitos sinänsä arveluttaa monia kuntalaisia, mutta jos kyseessä on oma kotikunta, niin silloin liitoksen tarpeellisuus tuntuu entistä kyseenalaisemmalta. Kuntaan ja kuntaliitokseen kohdistuvat mietteet ja suhtautumisen tavat saavat perustansa useiden eri tekijöiden summana. Seuraavassa tarkastelen neljää teema-alueita, jotka nousivat tutkimusaineiston analyysissä kuvaamaan kuntaliitosprosessia Säynätsalossa, kun tarkastelun lähtökohtana olivat paikallisuuteen liittyvät tekijät. Teemat eivät ole paikallisuustutkimuksen kentällä uusia vaan ne myötäilevät esimerkiksi etnologian ja kulttuurimaantieteen aloilla aiemmin tehtyjä päätelmiä ja havaintoja.

Omistamisen tunteita

Kuntaliitos on merkityksellinen ja lopulliselta tuntuva ratkaisu, joka väistämättä aiheuttaa kuntalaisille erilaisia tunteita, pelkoja ja toiveita tuntematonta tulevaisuutta kohtaan. Haastatteluaineiston ja sanomalehtikirjoittelun kautta tarkasteltuna suurimmat pelot Säynätsalossa liittyivät itsenäisyyden menettämiseen. Mitä tapahtuu, kun oma päätävä päättyy? Jääkö kunnan menettämisen jälkeen enää mitään jäljelle?

Paikallisuutta eli kiinnittymistä ja sitoutumista johonkin paikkaan pidetään yhtenä ihmisen perustarpeista rakentaen osaltaan yksilön kokonaisvaltaista persoonallista identiteettiä. Tunne kuulumisesta johonkin tukee persoonallisen identiteetin ylläpitämistä ja auttaa sopeutumaan muuttuviin elämäntilanteisiin. (ks. esim. Walmsley 1988: 57–59.) Paikallisuuden taustalla on erityisesti ajatus siitä, että ihmisellä on perustarpeenaan halu tuntea jotain omanaan ja omistamisen tunteella on yhteys alueelliseen rajoittumiseen (Sandsdalen 1988: 160–161). Kunnallisessa kontekstissa tämä omanaan pitämisen tunne on yhteydessä kuntalaisuuteen, jonka tärkeänä kantavana voimana on mahdollisuus toteuttaa itseään sosiaalisesti ja yhteisöllisesti kotikunnassaan sekä erityisesti vaikuttaa ja osallistua kotikuntansa hallintoon ja päätöksentekoon. Kyse on siten eräänlaisesta hallinnan tunteesta tai omistamisen mielikuvasta omaa kotikuntaa kohtaan.

Englantilainen politiikan tutkija Lawrence Pratchett (2004: 336–337) kirjoittaa paikallisesta demokratiasta ja erityisesti paikallisesta autonomiasta korostaen sellaisten foorumien merkitystä, joissa ihmisillä on mahdollisuus paikallislähtöisen politiikan tekemiseen. Paikallinen autonomia käsitteenä sisältää mahdollisuuden kehittää ja ilmaista paikallisuutta poliittisten prosessien kautta. Myös Säynätsalossa paikalliseen hallintoon osallistuneet haastateltavat pitivät paikallista poliittista elämää merkittävänä paikakunnan yhteisöllisyyden rakentumisessa.

Mutta kyllä se on yhteisöllisyyttä, vaikka tätä poliittikkaa mollataan ja kaikenlaisia kiemuroita siinä harrastetaan, mutta se on ollut positiivinen voimavara ja on innolla paneuduttu näihin yhteisiin

asioihin ja oltu eri mieltä, sitten kuitenkin kaikki suuret päätökset on tehty yksimielisesti. (KSMA-JYEL 02/433:25.)

Näyttää siltä, että kuntaliitos on prosessi, joka haastaa paikallisuudesta näkyvimmin juuri omistamisen tai hallinnan ulottuvuuden. Kunnan hallinnollinen uudelleenjärjestely pitää sisällään kulttuurisen tarkastelun kautta perustavaa laatua olevia kysymyksiä kuntalaisten mahdollisuudesta ja ennen kaikkea halusta osallistua paikalliseen päätöksentekoon. Päätöksenteon loittominen vähentää omistamisen ja erityisesti osallisuuden kokemuksia, joita tarvitaan oman paikallisuuden rakentamisessa. Hallinnon siirtymisen maantieteellisesti ja organisatorisesti kauemmaksi merkitsee sen jonkinasteista etäännyttämistä myös mentaalisesti.

Ja silloin kun tää tilanne tuli Säynätsaloon, meivät haluttiin yhdistää kaupunkiin, niin must se tuntu jotenkin luonnottomalta ja ja sit semmoselta et se vei niinku ihmisiä pois, etäälle päätöksenteosta. (KSMA-JYEL 02/433:7.)

Muutokset omistamiseen tai hallintaan liittyvissä tunteissa ilmenevät selvimmin itsenäisyyden menettämisen pelkoina. Haastateltavat kertoivat siitä, miten uusi vieras hallinto ja uusi vieras byrokratia eivät tunnu omilta ja tämä aiheuttaa menettämisen ja hajaantumisen tunteita. Jokin, mihin aikaisemmin on ollut oikeus ja mitä aiemmin on pitänyt omanaan, onkin nyt jossain muualla – kauempana. Kyseessä on siten eräänlainen osallisuuden ja osattomuuden uudelleen määrittäminen (Lehtinen 2006: 54–55). Aikaisemmin vallinnut osallisuuteen perustuva kunnallinen ilmapiiiri saattaa muuttua osattomuuden tuntemuksiin. Hallinnollisen koneiston suurentuessa ja etäännyessä yksittäisen asukkaan valtaa helposti tunne siitä, että muut määräävät tulevaisuudessa minun asiostani.

Kuntaliitoksen yhteydessä on puhuttu myös siitä, miten kunnan luottamushenkilöt ja virkamiehet saattavat vastustaa liitosta, koska prosessi tulisi olemaan uhka oman valta-aseman jatkumiselle. Tämä byrokratiaintressiksi kutsuttu (Puustinen 1998: 147–148) ilmiö sisältää usein

vaikeita yksityisen ja yleisen edun määrittämiseen liittyviä kysymyksiä. Vaikka kyseessä onkin vallankäyttöön ja usein myös politikointiin liittyvä asetelma, on tämän byrokratiaintressin yhtenä aineksena myös kulttuuriperustainen ajatus paikkaan kiinnittymisestä ja siten myös omistamisen ja hallinnan tunteesta. Kunnalliseen päätöksen tekoon osallistuminen on luottamushenkilöiden tapa ilmentää omaa paikallisuuttaan. Kun liitoksen myötä tämä paikallinen foorumi katoaa tai etäännytyy, koetaan vallan menettämisen ohella uhkakuviksi paikkaan sitoutumisen välineiden katoaminen ja sitä kautta osallisuuden kokemusten väheneminen.

Kyllähän se varmaan on kova paikka. Mä siis tunnen ihmisiä Säynätsalosta, että se oli niin kuin kova paikka tää kunta menettää. Varsinkin ne, jotka oli luottamustehtävissä, nehen jäi totaalisesti pois hyvinkin korkeista asemista. (KSMA-JYEL 02/433:5.)

Säynätsalon liitoksessa osallisuuden tai hallinnan tunteille loi jatkuvuutta Säynätsaloon perustettu kaupunginosalautakunta, jolla paikallishallinnollisen roolinsa ohella oli myös kulttuurinen tehtävä. Lautakunnan kulttuurinen merkitys liittyi päätöksenteon ja säynätsalolaisen hallintokulttuurin jatkuvuuteen. Kaupunginosavaltuuston ajateltiin madaltavan kynnystä siirryttäessä itsenäisestä kuntajärjestelmästä osaksi kaupungin hallintoa. Tässä tehtävässään se loi säynätsalolaista jatkuvuutta ja rakensi säynätsalolaista paikallisuutta juuri omistamisen ja hallinnan mielikuvien kautta. Säynätsalon kaupunginosalautakunta lakkautettiin vuoden 2008 päättyessä. Tämän jälkeen Säynätsalon kunnantalossa (kuva 1.) toimivat vielä Säynätsalon aluetoimisto ja Säynätsalon lähikirjasto, jotka paikallisina palveluina ovat omalta osaltaan ylläpitämässä säynätsalolaisuutta.

Kun meistä tulee niitä toisia

Paikallisuuden määrittäminen on aina jonkinasteista erottautumista muista. Se on rajanvetoa ”meidän” ja ”toisten” välille. Vaikka maailmamme on muuttunut verkostomaiseksi, yhteistyötä sekä suhteita entistä enemmän korostavaksi, eri-

KUVA 1. Alvar Aallon suunnittelema Säynätsalon kunnantalo on kansainvälisesti tunnettu (Kuva: Seppo Puranen)

laisten rajattujen tilojen tai paikkojen muodostaminen ja niiden paikallisuutta korostavien elementtien puolustaminen on kuitenkin edelleen osa olemisemme tapaa. Tämän tyyppinen territoriaalisuus ilmenee usein konkreettisissa arkielämän toiminnoissa, kuten paikkakunnalla liikumisessa ja asioimisessa. Läheinen kanssakäyminen ja sosiaaliset kontaktit luovat paikallisen toimintaympäristön, johon ihmiset kiinnittyvät ja johon myös tulevat sukupolvet sosealistetaan. (Jukarainen–Kuusisto–Arponen 2003: 55–57.) Kunnan rajoja, kunnan hallintoa ja kunnan ylläpitämiä palveluita voidaan pitää sellaisina sosiaalisten käytäntöjen ja tietoisuuden muotoina, joiden kautta ihmisille rakentuu tietty todellisuuden tuntemus, tunne jostakin varmasta tai jopa ehdottomasta. Kunnalliset elementit luovat puitteita asukkaiden kuntakeskeiselle paikkasidonnaisuudelle. (Knuutila–Paasi 1995: 61.)

Kuntaliitos on prosessi, jonka yhteydessä rajat muuttuvat ja ”toisista” tulee ”meitä” tai ”me” muutamme ”toisiksi”. Syntyy paikallista kuuhuntaa, keskustelua ja kirjoittelua oman kunnan tulevaisuudesta sekä kuntalaisten asemasta ja identiteetistä uudessa kuntakombinaatiossa. Paikallisessa rajatussa yhteisössä sitä vastaan tehdyt hyökkäykset huomataan helposti ja myös puolustus laitetaan nopeasti kuntoon. Oman yhteisön alueista muodostuu asukkaille jonkinlaisia turvallisuuden saarekkeita samalla, kun toisten alueet näyttävät pelottavina ja vieraina. (Jukarainen–Kuusisto–Arponen 2003: 58, 60.) Tämä tilallisuuden rakentumiseen liittyvä ajatus hyvästä ja pahasta tai ainakin parem-

masta ja huonommasta on osa ihmisen elämän peruluonteista territoriaalisuutta, joka on aina sosiaalisesti tuotettua (Knuutila–Paasi 1995: 55). Seuraava haastattelusitaatti kertoo siitä, että Säynätsalossakin kuntaliitoskuohunnan tuoksinassa se ”toinen” eli Jyväskylän kaupunki näyttäytyi varsin uhkaavalta.

Niin kyllähän siinä aina semmonen uhkakuva oli, että se isompi tulee ja jyrää. Pahimmillaan, kun määkin sitä tuolla porukoille puhun, niin sano, että semmonen pelkotila on kato, että joku tulee ja hävittää täältä asutuksen ja polttaa maat ja metät ja maanpakoon sitten. (KSMA-JYEL 02/433:3.)

Uudet rajanvedot näkyvät kuntalaisen arkielämässä konkreettisimminkin palveluissa ja päivittäisessä asioimisliikenteessä tapahtuneina muutoksina. Myös teiden viitoituksen uusiminen tai oman kunnan vaakunan poistuminen käytöstä ovat kuntaliitoksen ulkoisia merkkejä. Lisäksi alueiden yhdistäminen merkitsee ehkäpä kauan olemassa olleen paikannimen katoamista tai muuttumista. Säynätsalon ja Jyväskylän liitoksen yhteydessä Säynätsalon kunnanvaakunan virallinen asema päättyi ja säynätsalolaisten vaakunaksi tuli Jyväskylän vaakuna. Haastatteluissa säynätsalolaiset eivät antaneet kunnanvaakunalle kovinkaan merkittävää roolia paikallisuuden määrittäjänä. Entinen vahva työläismiljö ei ole vaakunaa arvostanut, vaan sitä on pidetty enemmän ”herrojen juttuna”. Vanha Säynätsalon vaakuna ei ole kuitenkaan kokonaan unohtunut: se on saanut uuden elämän paikallisen kotiseutuyhdistyksen Säynätsalo-seuran tunnuksena. Joidenkin mielissä Säynätsalon vaakuna elää edelleen pieninä huomioina ja ajatuksina.

Mutta kyllä sen aina sillai lämmöllä huomaa, kun mullakin on suttupaperina vielä laatikkokaupalla vanhoja Säykin kunnan aikasia tyhjiä arkkeja, joissa on se leima, niin kyllä se aina pienen ailahtuksen mielessä herättää, kun semmosen paperin käteen ottaa. (KSMA-JYEL 02/433:18.)

Säynätsalon nimi on säilyttänyt paikkansa kaupunginosan nimenä. Nimeä ylläpitävät edelleen monet muutkin Säynätsaloon liittyvät asiat, kuten Säynätsalon Sanomat, Säynätsalo-päivät

tai Säynätsalo postitoimipaikkana. Tämän kaltaisilla entisen kunnan nimeä ylläpitävillä yksityiskohdilla on paljon merkitystä haastateltaville. Nimen ohella myös vanhan kunnan maantieteelliset rajat ovat edelleen varsin näkyvästi esillä. Haastateltavat kertoivat siitä, miten hyvistä kulkuyhteyksistä huolimatta 15 kilometrin matka ja pitkä pengersilta Jyväskylän keskustan ja Säynätsalon saarten välillä toimivat eräänlaisina mielikuvallisina erottimina, jotka omalta osaltaan luovat erillisyyden mielikuvaa suhteessa Jyväskylään. Lisäksi yhteisen maarajan puuttuminen Jyväskylän kanssa vahvistaa entisestään kuvaa Jyväskylän ja Säynätsalon maantieteellisestä etäisyydestä. Vaikka Säynätsalo on hallinnollisesti osa Jyväskylää, niin maantieteellisesti se muodostaa edelleen oman saarellisen kokonaisuutensa. Näin Säynätsalon ”rajat” ovat edelleen olemassa ja osaltaan luomassa jatkuvuutta paikallisuuden kokemuksissa.

Joka aamu, kun menee Pengersillalla ja näkee sen upeen maiseman tänne Päijänteelle, että voi että, kun sais jäädä tänne. Ja sitten, kun pääsen pääsen takas tänne sillalle, niin rupee helpottamaan, että kohta kotona. (KSMA-JYEL 02/433:34.)

Osana menneisyyttä

Käsitys paikan olemuksesta ja luonteenpiirteisestä syntyä ajassa tapahtuvan henkilökohtaisen tulokinnan ja merkityksenannon tuloksena. Se, miten olemme paikassa ja miten toimimme paikan suhteen tässä ja nyt, rakentuu suurelta osin henkilökohtaisten elämäkokemusten sekä paikan nykyisyyden ja menneisyyden muovaamana. (Karjalainen 1997: 43.) Paikallisuuden kokemusta voisi verrata Benedict Andersonin (1991: 6) kuvaamaan kuvitteelliseen yhteisöön, jossa jäsenet voivat olla toisilleen tuntemattomia, mutta heillä on yhteisestä perustasta omaksuttuja ja ainakin osittain yhdensuuntaisia mielikuvia yhteisöstään. Ryhmiin tai yhteisöihin kuuluvilla ihmisillä on siten jaettuja ajatuksia, arvoja, asenteita ja uskomuksia, jotka sisältävät historiallista ja kollektiivista muistia. Tätä kollektiivista historiaa hyödynnetään ja samalla uusinnetaan erilaisissa kulttuurisissa käytännöissä sekä päämäärätietoisesti että tie-

destamattakin. (Knuuttila–Paasi 1995: 37.)

Etnologi Pirjo Korkiakankaan (1996: 28) mukaan yksilöt muistelevat, mutta yhteisö määrittelee sen, mikä on muistelemisen arvoista ja sen mitä täytyy muistaa. Yksilöt identifioituvat yleisiin, yhteisesti merkityksellisiin tapahtumiin, jotka ovat olleet tärkeitä heidän yhteisöilleen. Esimerkiksi eräs Säynätsaloon muuttanut haastateltava pyrki aktiivisesti paikallistumaan uuteen asuinpaikkaansa muun muassa paikkakunnan historiaan perehtymällä. Hän halusi ottaa selvää menneestä ja siten päästä jollain tavoin osalliseksi paikkakunnan yhteiseen kollektiiviseen muistiin.

Etä se Säynätsalon historia kiinnosti heti alkuvaiheessa ja autto varmasti luomaan juuria tänne. Tunsin itsensä pian säynätsalolaiseks, kun tiesi ja tunsin niitä taustoja ja asioita. Eikä nyt vaan, että tässä vaan asustellaan eikä tiedetä taaksepäin mitään. Se kiinnosti ihan sillai. (KSMA-JYEL 02/433:18.)

Ajallinen perspektiivi on voimakkaasti läsnä myös kaiken uuden arvioinnissa. Suhde erilaiseen ja vieraaseen muodostuu aina, joskin usein huomaamatta, aikaisemmin tiedetyn ja tunnetun pohjalta. Vanhastaan tutun järjestyksen näkeminen erilaisessa ja uudessa auttaa ihmistä sopeutumaan muuttuvaan tilanteeseen tai uuteen paikkaan. Kyse on sellaisesta aina mukana kulkevas- ta ymmärryksestä (Lehtinen 2006: 59), joka on lähtöisin ja muotoutuu aina uudelleen kotioloissa, elämän rutiinien keskellä, asumisen ja päivittäisen elämän vaihtuvissa tilanteissa.

Tätä mukana kulkevaa ymmärrystä voisi kutsua myös perinteeksi. Tietoisesti ja tiedostamattamme käytämme perinteen aineksia hyväksenne arjessa, sen valinnoissa ja suunnitelmissa. Perinne sukupolvelta toiselle siirtyneenä olemassaolon muotona ja mallina on osa selviytymisstrategiaamme. Osa perinteestämme, ehkä sen kollektiivisimmat ja näkyvimmat elementit, on tallennettuina museoihin ja arkistoihin. Perinteen yksilöllisemmät osa-alueet ovat usein huomaamattomia tapoja tehdä asioita, niin kuin äitimme ja isämmekin ovat tehneet. Perinnettä syntyy ja sitä luodaan jatkuvasti. (Korkiakangas 1999: 156.) Perinteen käsitteeseen ja mukana

kulkevaan ymmärrykseen liittyvistä dynaamisista aineksista huolimatta voi tutun ja turvallisen korostaminen tietysti myös kääntyä itseään vastaan. Liiallinen etenemisen ja muutoksen karttaminen johtaa eristyneisyyden ja staattisuuden kyllästämään ilmapiiriin. (Lehtinen 2006: 59.)

Se on semmonen tunnepuolen asia, mitä ei pysty järjellä selittämään. Mitä tahansa muutosta missä tahansa esitetään, niin ensin ollaan kynsin hampain ensin vastaan. Vaikka se olis millä tasolla, niin ensin siihen liitetään negatiivista. (KSMA-JYEL 02/433:19.)

Kuntaliitoksessa säilyttävät ja muutokseen pyrkivät voimat tai tahtotilat kamppailevat. Kunta edustaa sanaliitossa melko pysyvää alueellista hallintojärjestelmää ja liitos puolestaan muutosta ja vanhojen rakenteiden purkautumista. Kuntaliitoskeskusteluissa otetaan kantaa siihen, turvaudutaanko vanhaan tuttuun kunnallista itsenäisyyttä korostavaan linjaan vai lähdetäänkö etsimään uutta ja muutosta sellaisesta, josta ei ehkä aikaisemmin ole kokemuksia. Muutokseen sisältyykin Katriina Petrisalon (2001: 61) mukaan aina haaste tulevaisuudesta. Muutoksen vaatimuksiin vastataan valitsemalla erilaisten strategioiden välillä. Vaihtoehdot voivat olla aikalaiskulttuurien variaatioita tai uutta luovia innovaatioita. Lisäksi vaikutteita voidaan hakea myös menneisyydestä, jolloin nykyisyyden vastaus muutoksen ja tulevaisuuden haasteisiin näyttäytyy paluuna menneisyyteen.

Säynätsalon kuntaliitoksen ympärillä käydyssä keskustelussa, liitoksesta päättämisen ja ylipäätään asiaan suhtautumisessa, paikallisella menneisyydellä ja perinteillä oli taloudellisten ja poliittisten päämäärien ohella suuri merkitys. Menneisyys ja perinteet eivät välttämättä suunnanneet säynätsalolaisten katsetta kunnalliseen itsenäisyyteen, vaan suurempi painoarvo oli tehtaan roolilla työllistäjänä, mutta myös paikallisuuden rakentajana. Säynätsalossa tehtaalla ja tehtaan ympärille kietoutuvilla kulttuurisilla aineksilla – kuten tehtaan fyysisellä ympäristöllä, tehtaaseen liittyvillä tarinoilla ja muistoilla – oli kunnallisen järjestelmän ylläpitämää ”identiteettimatriisia” suurempi merkitys johtuen juuri paik-

kakunnan historiallisesta taustasta. Tehtaiden ympärille oli useiden vuosikymmenten aikana muodostunut taloudellisen turvan ohella vahva kulttuurinen kenttä, joka tarjosi paikkakuntalaisille merkityksellisen identifikaation kohteen. Siksi tehtaan lakkauttaminen olisi ollut suurempi uhka säynätsalolaisuudelle kuin vain noin kuusikymmentä vuotta kestäneen kunnallisen itsenäisyyden menettäminen. Kuntaliitoksen neuvoa-antavaa kansanäänestystä kutsuttiinkin Säynätsalossa ”vanerivaaleiksi”. Nimitys kertoo siitä, miten Säynätsalon vaneritehtaan kohtalo oli kiinteästi sidottu kuntaliitoksen toteutumiseen.

Nää uudemmat säykkiläiset ihmetteli, että mistä johtuu, että nämä perussäykkiläiset on nyt [kuntaliitoskeskustelussa] joko hiljaa tai ovat liitoksen kannalla. Aika monia eläkeläisiä oli sen kannalla, että liitytään. – Se voi olla tiedätkö, että ihmiset hätäpäissään sitten äänestivät puolesta. Tietysti se, että toimeentulo säilyi tuossa lähellä. Mutta ehkä justiin tuo, koska se elää vielä, Parviainen oli tietysti ollut kauan pois ja Ensokin oli jo pois, mutta vieläkin törmää siihen, että täytyy selittää, että ei se Parviainen sitä tietä tule auraamaan. Että ne on haudattu moneen kertaan. Ehkä oli niin kuin turvallisempi vastata jaa. (KSMA-JYEL 02/433:23.)

Näin menneisyyden kollektiivisella muistamisella ainakin Säynätsalon tapauksessa oli merkittävä rooli paikallisen identiteetin, mutta myös paikallisen todellisuuden ja siihen liittyvien ratkaisujen tekemisessä ja perustelemisessä. Kollektiivinen menneisyys muovaa paikallista tahdonmuodostusta, sen suuntaa ja vivahteita. Menneisyyttä luki yhteisö voi lisäksi perustella itselleen ja muille, että se on edelleen olemassa. Menneisyyden kautta tarkasteltuna nykyisyys näyttäytyy jatkumona, joka sisältää erilaisia valintoja ja erilaisia sattumia. Menneisyys kertoo myös siitä, että nykyisyys tai nykyinen tilanne ei ole ennalta määrätty kohtalo vaan tietynlainen valintojen ja sattumien summa. (Pehkonen 2003: 72–73, 87–88.)

Paikallinen kuohunta aktivoi

Täynnä tuttuutta ja totunnaisuutta olevassa arkipäivän elämässä paikat eivät nouse ihmisten

ajatuksissa tai toimissa etusijalle, vaan ne jäävät ikään kuin piiloon. Kun tapahtuu jotain paikkaan liittyvää ennalta arvaamatonta, yllätyksellistä ja jopa uhkaavaa, paikasta tulee näkyvä ja se saa ajatuksissa entiseen verrattuna suuremman sijan. Ihminen näkee paikan kuin uudessa valossa katsoen sitä arvioiden ja ehkä myös ihmetellen. Paikan merkitys korostuu ja varsinkin uhanalaisessa tilanteessa paikasta tulee ihmiselle tärkeä asia. Ajan kuluessa ihminen kuitenkin tottuu myrskyn aiheuttamaan kääntöseen ja paikka alkaa taas saada totunnaisempaa merkitystä ja se jää arkisen elämän huomaamattomaksi taustaksi. (Karjalainen 2006: 84–85.)

Erilaiset alueelliset liitokset ja uudet alueelliset kombinaatiot ovat tapahtumia, joihin liittyy paikan menettämisen tai muun kulttuurisen kokonaisuuden hajaantumisen kokemuksia. Karjalaista mukaillen voidaan ajatella, että tällaisten murrosten yhteydessä entisestään vahvistuu tarve itsensä ja yhteisönsä paikantamiseen. Ajatellaan, että ihminen ottaa paikan haltuunsa muokkaamalla sitä, puhumalla siitä ja jopa taistelemalla sen puolesta (Lönnqvist 2002: 121). Paikallinen kulttuuri ja tulkinnat siitä eivät siten ole pysähdystilassa vaan reagoivat jatkuvasti omalla tavallaan tulijoiden ja lähtijöiden aiheuttamaan liikkeeseen. Paikallisuuden voidaan ajatella uudistuvan nimenomaisesti vastarinnan ja torjunnan myötä, kun kohdataan erilaista ja aiemmin tuntematonta. (Lehtinen 2006: 50.) Ihmisen identiteetin muodostus kokonaisuudessaankin on alituista irrottautumista vanhasta ja liittymistä uuteen. Elämäntapaamme hallitsee muutoksen ja jatkuvuuden vuorottelu, joka joskus on lähtöisin meistä itsestämme ja toisinaan taas meistä riippumattomista seikoista. (Aro 1999: 178–179.)

Paikallisella tasolla esiintyvät muutokset ja murrokset synnyttävät siis identiteetin muodostamisen ja vahvistamisen prosessin, jonka yhtenä päämääränä on karkottaa muutosta. Englantilainen sosiologi David Morley (2000: 3) korostaa, että näissä prosesseissa ratkaisevaa on määrittely siitä, mitä elementtejä paikallinen identiteetti sallii ja sietää paikallisik-

si elementeiksi ja mitä jätetään ulkopuolelle. Kuntaliitoksen aiheuttama pelko säynätsalolaisuuden häviämisestä tai ainakin muuttumisesta aktivoi ja motivoi säynätsalolaisia informanttejani havaitsemaan asioita, joissa säynätsalolaisuus edelleen oli mukana ja sitä kautta ”säykkiläisyyden” kannattelemisesta tuli osalle ehkäpä jonkinlainen elämäntapa. Säykkiläisyyttä ylläpidetään edelleen erilaisten kollektiivisten tapahtumien ja toimintojen, kuten paikallislehden, kotiseutuyhdistyksen tai kotiseutupäivien, avulla. Mutta säynätsalolaisuus on ollut mukana myös pienissä arjen toiminnoissa ja valinnoissa. Esimerkiksi bussikuskille saatetaan sanoa matkan alkaessa, että ”kaupunkiin” tai ”Jyväskylään”, koska Säynätsalo ei mielletä varsinaisesti kaupunkialueeksi. Kotipaikkaa kysyttäessä vastataan ensin Säynätsalo ja vasta tarvittaessa tarkennetaan, että Säynätsalo on osa Jyväskylää.

Nauravat mulle töissäkin, kun jotain lausuntoja tehdään, niin mää aina päivään että Säynätsalossa, että ”etkö sinä maalainen ole oppinut, että me ollaan Jyväskylässä”. En ole ja niin kauan kun näin saan kirjottaa, niin niin kauan kirjotan. Se, kun on selkäytimessä ja oon tyhmä enkä opi sitä uutta kotikaupunkia. (KSMA-JYEL 02/433:24.)

Säynätsalolaisista tuli jyväskyläläisiä ”yhdessä yössä” vuoden 1993 ensimmäisenä päivänä ja he ovat nyt olleet Jyväskylän kaupunginosalaisia kuusitoista vuotta. Säynätsalolaisuus on edelleen elinvoimainen asukkaita kaupunginosaan kiinnittävä tekijä, mutta se on saanut rinnalleen jyväskyläläisen ulottuvuuden. Kuntaliitos ei ole ollut uhka säynätsalolaisuudelle, vaikka päätöksenteon vaiheilla monet pelkäsivät Säynätsalon ”häviävän maailmankartalta”. Säynätsalolaisuus ja jyväskyläläisyys elävät melko harmonisessa yhteydessä toisiinsa samankin ihmisen ajatusmaailmassa, ne tulevat esiin erilaisten ärsykkeiden voimasta ja ovat tukemassa toisiaan.

Mää oon taas ylpee siitä, että olen Jyväskylän kaupunkilainen, vaikka mä oon säykkiläinen, mutta silti tiedän olevani osa suurempaa kokonaisuutta. (KSMA-JYEL 02/433:30.)

Lopuksi

Kunta hallinnollisena organisaationa ja palveluja tuottavana instituutiona sijaitsee jossakin ihmisen jokapäiväisen elämän taustalla ja osaltaan rytmittää asukkaansa elämää. Kuntaliitoksen myötä osa totutuista rytmeistä muuttaa tahtiaan ja kuntalaisen on tehtävä uusia sovituksia. Vaikka kuntaliitos ei välttämättä muuta tai mullista ihmisen elämää kokonaisvaltaisesti, niin joka tapauksessa se saa ihmiset huolestumaan oman kuntansa ja käyttämiensä palveluiden kohtalosta. Se saa kuntalaiset ylipäättään kohdistamaan huomionsa kotikuntaansa tavanomaista tarkemmin.

On selvää, että kuntien talous ja sitä kautta palvelujen saatavuus ovat etusijalla kunnallista kehityslinjaa mietittäessä. Heti seuraavana ja oikeastaan myös rahasta ja poliittisista päämääristä päättämisen taustallakin ovat tunteisiin, asenteisiin ja arvoihin perustuvat rakenteet. Tästä syystä olisikin tärkeää, että erilaisissa kunnallisissa uudelleen organisoinneissa tarkasteltaisiin kunnan hallinnon ja talouden ohella myös paikallista kulttuuria mahdollisimman monipuolisesti. Toisiinsa liitettävien kuntien menneisyydellä ja niiden yleisellä kulttuurisella ilmapiirollä on merkitystä ja oma roolinsa kuntaliitosprosessin etenemisessä, onnistumisessa tai epäonnistumisessa.

Säynätsalon tapauksessa paikkakunnan teollisuuspainotteinen historia on antanut oman voimakkaan värityksensä ”saarivaltakunnan” luonteeseen. Tehdas tarjosi saarten asukkaille toimeentulon ja tarvittavien palveluiden lisäksi myös eräänlaisen kulttuurisen kiintopisteen: tehdas toimi yhteisöllisyyden rakentajana ja sitä kautta edesauttoi asukkaiden kiinnittymistä asuinsijoilleen. Viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana vaneritehtaan rooli säynätsalolaisten työllistäjänä on vähentynyt ja suurin osa kaupunginosan asukkaista käy muualla töissä, mutta tästä huolimatta haastateltavat mainitsivat tehtaan yhdeksi tärkeäksi Säynätsalon ja säynätsalolaisuuden symboliksi. Säynätsalon teollisella menneisyydellä ja erityisesti vaneritehtaan kohtalolla olikin oma tärkeä roolinsa, kun Säynätsalon vanerivaaleissa äänestettiin kuntaliitoksen puolesta.

Haastateltavat olivat melko yksimielisiä siitä, että säynätsalolaiset ovat voineet jatkaa arkista elämäänsä kaupunginosalaisina esimerkiksi kunnallisten palvelujen osalta melko kohtuullisissa olosuhteissa ja he voivat olla tyytyväisiä asioiden saamaan muotoon. Toisaalta jotkut pohtivat ja aprikoivat aina välillä sitä, miten Säynätsalo olisi selviytynyt itsenäisenä kuntana.

Kyllä kai se on tämmönen tunnekysymys. Niin kuin tässäkin tuli, että ei se ole loppujen lopuksi niin hirveesti negatiivisia puolia sitten tuonukkaan, mutta kuitenkin jotenkin haikailee semmosta idylliä. (KSMA-JYEL 02/433:35.)

Ehkä nostalgisiakin piirteitä saanut ajatusmalli Säynätsalosta itsenäisenä kuntana elää kaupunginosaisten keskuudessa varmasti niin kauan, kuin on kunnallisen itsenäisyyden aikana eläneitä ja itsenäisyyden aikaa muistelevia säyökkiläisiäkin. Kuntaliitoksen luonnollistuminen, toisin sanoen liitoksen tai paremminkin kaupunginosalaisuuden muuttuminen täysin kyseenalaistamattomaksi osaksi elämää, on pitkäkestoinen prosessi, johon kuluva aika on paremminkin sukupolvien kuin vuosien määrällä arvioitavissa. Mutta osalle säynätsalolaisista kaupunginosalaisuus on jo aivan luonteva rooli. Esimerkiksi nuorimmilla informanteilla, jotka olivat koululaisia, ei ole samanlaista oma-kohtaista suhdetta Säynätsalon kuntaan kuin vanhemmilla asukkailla ja siksi he elävät luontevasti Jyväskylässä, sen yhdessä kaupunginosassa.

LÄHTEET

Arkistolähteet

- Keski-Suomen Muistiarkisto, Historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto
Teemahaastattelut Säynätsalossa 2002–2003.
KSMA-JYEL 02/433:3
KSMA-JYEL 02/433:5
KSMA-JYEL 02/433:7
KSMA-JYEL 02/433:18–19
KSMA-JYEL 02/433:23–25
KSMA-JYEL 02/433:30
KSMA-JYEL 02/433:34–35

Kirjallisuus

- Anderson, Benedict 1991 [1983]: *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Rise of Nationalism*. Verso, London.
- Anttiroiko, Ari-Veikko 1991: Kunnan oleminen ja oleminen. Tampereen yliopisto, kunnallistieteiden laitos. *Julkaisusarja 2/1991*.
- Aro, Laura 1999: Identiteetti ja perinne. Teoksessa Lönnqvist, Bo ym. (toim.). *Kulttuurin muuttuvat kasvot*. Johdatusta etnologiatieteisiin. *Tietolipas 155*, 177–187. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Havila, Marjo 1994: Julkinen hallinto. Teoksessa Rautjoki, Matti (toim.). *Päivät seutuvilla Päijänteen. Säynätsalolaisten kirja*. JYY:n koti-seutusarja no 32, 176–190.
- Jukarainen, Pirjo–Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa 2003: Konfliktin paikka? Paikallista arjen identiteettipoliittikkaa Pohjois-Irlannissa. Teoksessa Linjakumpu, Aini–Villa, Susan–Jukarainen, Pirjo (toim.). *Sodan ja rauhan identiteetit. Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus, tutkimustiedote no 89*, 45–69. Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus, Tampere.
- Karjalainen, Pauli Tapani 1997: Maailman paikoista paikan maailmihin – kokemuksen geografiaa. *Tiedepoliittikka 4/97*, 41–46.
- Karjalainen, Pauli Tapani 2006: Topobiografisen paikan tulkinta. Teoksessa Knuutila, Seppo–Laaksonen, Pekka–Piela, Ulla (toim.). *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Kalevalaseuran vuosikirja 85, 83–92. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Knuutila, Seppo–Paasi, Anssi 1995: Tila, kulttuuri ja mentaliteetti. Maantieteen ja antropologian yhteyksiä etsimässä. Teoksessa Katajala, Kimmo (toim.). *Manaajista maalaisaateliin. Tulkintoja toisesta historian, antropologian ja maantieteen välimaastosta*. *Tietolipas 140*, 28–94. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Korkiakangas, Pirjo 1996: Muistoista rakentuva lapsuus. Agraarinen perintö lapsuuden työnteon ja leikkien muistelussa. *Kansatieteellinen Arkisto 42*. Suomen Muinaismuistoyhdistys, Helsinki.
- Korkiakangas, Pirjo 1999: Muisti, muistelu, perinne. Teoksessa Lönnqvist, Bo ym. (toim.). *Kulttuurin muuttuvat kasvot*. Johdatusta etnologiatietei-

- siin. Tietolipas 155, 155–175. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Lehtinen, Ari 2006: Osallisuuden ja kieltäytymisen paikat. Teoksessa Knuuttila, Seppo–Laaksonen, Pekka–Piela, Ulla (toim.). Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu. Kalevalaseuran vuosikirja 85, 44–63. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Lönnqvist, Bo 2002: Myytti harmonisesta paikallisuudesta. Teoksessa Junkala, Pekka–Määttä, Jari (toim.). Paikallisuuden juuret ja versot. Jatkuvuuksia Judinsalon maalaismaisemassa, 119–124. Atena Kustannus, Jyväskylä.
- Morley, David 2000: Home territories. Media, mobility and identity. Routledge, London.
- Mäkinen, Minna 2007: Kotikunta kaupunginoksaksi. Säynätsalon kunnan ja Jyväskylän kaupungin kuntaliitos kulttuurisena ilmiönä. Lisensiaatintyö. Historian ja etnologian laitos. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/8080>.
- Paasi, Anssi 1998: Alueiden renessanssi ja identiteetti-puhe. Teoksessa Hänninen, Sakari (toim.). Missä on tässä? Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja SoPhi 18, 170–190.
- Pehkonen, Samu 2003: Lakkautettu identiteetti: miksi kaivosyhteisö muistelee menneisyyttä? Teoksessa Linjakumpu, Aini–Villa, Susan–Jukarainen, Pirjo (toim.) Sodan ja rauhan identiteetit. Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus, tutkimustiedote no 89, 71–94. Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus, Tampere.
- Pekola-Sjöblom, Marianne–Helander, Voitto–Sjöblom, Stefan 2006: Kuntalainen – kansalainen. Tutkimus kuntalaisten asenteista ja osallistumisesta 1996–2004. KuntaSuomi 2004 -tutkimuksia 56. Suomen Kuntaliitto, Helsinki
- Petrisalo, Katriina 2001: Menneisyys matkakohteenä. Kulttuuriantropologinen ja historiatieteellinen tutkimus perinnekulttuurien hyödyntämisestä matkailuteollisuudessa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 802. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Prachett, Lawrence 2004: Local Autonomy, Local Democracy and the 'New Localism'. *Political Studies* 2004/52, 358–375.
- Puustinen, Sari 1988: Kuohuttava kuntaliitos. Tutkimus kolmen kuntaliitoksen edellytyksistä ja esteistä. Acta 89. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.
- Rautjoki, Matti 1994a: Eränkävijöiden ja verottajien saaret. Teoksessa Rautjoki, Matti (toim.). Päivät seutuvilla Päijänteellä. Säynätsalolaisten kirja. JYY:n kotiseutusarja no 32, 10–13.
- Rautjoki, Matti 1994b: Työn ja kulttuurin Parviaiset. Teoksessa Rautjoki, Matti (toim.). Päivät seutuvilla Päijänteellä. Säynätsalolaisten kirja. JYY:n kotiseutusarja no 32, 28–39.
- Sandsdalen, Unni 1988: Identity and local society. Setesdal today. Teoksessa Honko, Lauri (toim.). Tradition and Cultural Identity, NIF Publications no 20, 159–174. Nordic Institute of Folklore, Turku.
- Sihvola, Juha 2000: Yksilönä yhteisössä. Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään. *Polemia* 37. Kunnallissalan kehittämisseätiö, Helsinki.
- Sinkkonen, Riitta 1994: Säynätsalon väestö ja alue. Teoksessa Rautjoki, Matti (toim.). Päivät seutuvilla Päijänteellä. Säynätsalolaisten kirja. JYY:n kotiseutusarja no 32, 40–52.
- Soikkanen, Hannu 1966: Kunnallinen itsehallinto kansanvallan perusta. Maalaiskuntien itsehallinnon historia. Maalaiskuntien liitto, Helsinki.
- Vuorenpää, Pirjo 1994: Suomen teollistuneimpina kuntana. Teoksessa Rautjoki, Matti (toim.). Päivät seutuvilla Päijänteellä. Säynätsalolaisten kirja. JYY:n kotiseutusarja no 32, 80–102.
- Walmsley, D.J. 1988: Urban Living. The Individual in the City. Longman Scientific & Technical, Essex.